

kwartaaloverzicht
binnenlandse veiligheidsdienst

1^e KWARTAAL 1980

KWARTAALOVERZICHT

BINNENLANDSE VEILIGHEIDSDIENST

1e KWARTAAL 1980

I N D E X K W A R T A A L O V E R Z I C H T 1e KWARTAAL 1980

Blz.

I. ACTIVITEITEN VAN BUITENLANDSE INLICHTINGEN- EN VEILIGHEIDSDIENSTEN

Sowjet-Unie	1
Toenemende importantie der satellietvertegenwoordigingen	5

II. ANTI-DEMOCRATISCHE STROMINGEN

De affaire Afghanistan en de nasleep in de communistische wereld	7
Afghanistan en Sacharov: handicaps voor de CPN en de "vredestrijd"	14

III. MINDERHEDEN - ACTIVISME - TERRORISME

LOSON	19
Anti-Militarisme	23
Molukkers: recente ontwikkelingen	29

I. ACTIVITEITEN VAN BUITENLANDSE INLICHTINGEN- EN VEILIGHEIDSDIENSTEN

SOWJET-UNIE

Het Staatscomité voor Wetenschap en Techniek (G.K.N.T.) ^{*)}

De militaire bezetting van Afghanistan door de Sowjet-Unie leidde wereldwijd tot een stroom van protesten. Maatregelen tegen de Sowjet-Unie, die variëren van het stopzetten van graanleveranties tot het afgelasten van culturele evenementen, werden afgekondigd. Een maatregel die de Sowjet-Unie mogelijk hard zal treffen is het stopzetten door de Verenigde Staten van de uitwisseling van technologische gegevens met de USSR. In november 1979 had partijleider L. BREZHNEV het Staatscomité voor Wetenschap en Techniek (GKNT), dat ondermeer belast is met deze uitwisseling, reeds gesommeerd energieker te werk te gaan bij het verwezenlijken van de gestelde doeleinden.

De ingestelde stop dwingt de Sowjet-Unie er nu toe de voor haar onontbeerlijke know-how via alternatieve kanalen te vergaren, waarbij de Sowjetrussische inlichtingendiensten ongetwijfeld intensief zullen worden ingeschakeld.

Geschiedenis en doelstellingen van de GKNT

Reeds in het midden van de jaren vijftig bestond in de Sowjet-Unie een instituut dat zich specifiek bezighield met wetenschappelijke en technische zaken, het AL-Unie instituut VINITI genaamd. Dit instituut had een tamelijk ondergeschikte functie, omdat het als onderdeel fungeerde van het toenmalige staatscomité voor Technologie, dat nauw gelieerd was aan de Sowjet Academie van Wetenschappen. In de loop van de jaren zestig werd dit instituut evenwel door een aantal organisatorische ingrepen (1961 en 1965) als GKNT op ministerieel niveau gebracht.

Deze ontwikkeling illustreert het belang dat in de Sowjet-Unie wordt gehecht aan het volgen van de mondiale ontwikkelingen op het gebied van wetenschap en techniek. Het GKNT is ten nauwste betrokken bij het aangeven van de hoofdlijnen waarlangs de wetenschap en technologie zich in de Sowjet-Unie dienen te ontwikkelen. Tevens draagt het zorg voor coördinatie tussen de verschillende sectoren op deze gebieden.

^{*)} G.K.N.T. = Gosudarstvennyy Komitet po Nauke i Tehnike.

Buiten de Sowjet-Unie richt het GKNT zich vooral op open wetenschappelijke bronnen die in het Westen overvloedig beschikbaar zijn. Voor de niet langs legale weg verkrijgbare - dus voor de Sowjets uiterst belangrijke - informatie doet het GKNT een beroep op de inlichtingendiensten KGB en GRU. Deze inlichtingendiensten verzamelen enerzijds via hun eigen kanalen de verlangde geheime informatie, anderzijds maken zij ook gebruik van het GKNT zelf, door inlichtingenofficieren in te schakelen die naar buiten optreden als GKNT-medewerkers. Zowel de open als de geheime informatieverwerving vindt veelal plaats via:

- het bijwonen van internationale congressen;
- het uitzenden van wetenschappelijke delegaties;
- het uitnodigen van individuele technici, wetenschappers en zakenlieden voor bezoeken aan de Sowjet-Unie;
- het uitzenden van Sowjet-stagiaires naar hogescholen, universiteiten en laboratoria in het buitenland.

GKNT-relaties in Nederland.

Het eerder genoemde VINITI-instituut was reeds in de jaren zestig lid van de "Fédération Internationale de Documentation" (FID) met als zetel 's-Gravenhage, waar vanaf 1966 tot 1971 een Rus als Secretaris-Generaal fungeerde. Na de ondertekening in 1972 van een accord betreffende wetenschappelijke en technische uitwisseling tussen Nederland en de Sowjet-Unie, werd de accreditering van een vertegenwoordiger van het GKNT in Nederland geaccepteerd. Intussen zijn uitgebreide contacten ontstaan tussen het GKNT en grote Nederlandse ondernemingen zoals VMF-Stork, AKZO, BOS-KALIS, IFF Naarden en de IRO, een bundeling van handelsactiviteiten van ruim honderd Nederlandse bedrijven.

Is het GKNT onvoldoende actief?

Een eerste signaal van onvrede binnen de Sowjettop omtrent het functioneren van het GKNT werd opgemerkt tijdens het plenum van het Centraal Comité van de CPSU op 27 november 1979. Partijleider Leonid BREZHNEV onderstreepte de noodzaak dat ook de wetenschap bij de uitvoering van het komende vijfjarenplan actieve steun zal verlenen. Het GKNT zou energieker te werk moeten gaan bij het bereiken van de gestelde doeleinden.

Tijdens dit plenum werden velen gekritiseerd omdat destijds opgestelde plannen slechts gedeeltelijk waren gerealiseerd. Geen hunner werd overigens uit zijn functie verwijderd. Op 22 januari 1980 deelde het persbureau Tass evenwel mede, dat de voorzitter van het GKNT - tevens plaatsvervangend Sowjet-premier Wladimir A. K "op zijn verzoek" ontslag was verleend. Beide functies bekleedde K sinds 1965. Hij vervulde tevens het voorzitterschap van de gezamenlijke Amerikaans-Sowjetrussische commissie voor wetenschap en technologie. Zijn opvolger is Juriy Ivanovich M , kandidaatlid CC-CPSU en vice-president van de Sowjetacademie van Wetenschappen.

K 's ontslag wordt door sommige waarnemers in verband gebracht met een tweetal internationaal opzienbarende gebeurtenissen, t.w. de inval in Afghanistan en de verbanning van Andrei SACHAROV.

Naar aanleiding van het binnentrekken van de Sowjetroepen in Afghanistan werden wereldwijd sancties tegen de Sowjet-Unie aangekondigd. Zo werd naast het besluit de Olympische Spelen te boycotten door de Amerikaanse regering, een exportstop ingesteld op hoogwaardige technologische producten w.o. computers, bestemd voor o.a. een vliegveld bij Moskou en voor de Olympische Spelen. De gebruikelijke uitwisseling van de voor de Sowjet-Unie onontbeerlijke Amerikaanse know-how bleek ernstig te gaan stagneren.

Blijkens persberichten deden eind januari in Moskou geruchten de ronde, dat K de maatregelen tegen SACHAROV herhaaldelijk als onjuist heeft bestempeld omdat deze de voor de Sowjet-Unie zo noodzakelijke uitwisseling van wetenschappelijke gegevens zouden schaden. Dat hij om dezelfde redenen ook een tegenstander was van de inval in Afghanistan, is ook bij geruchte niet vernomen, maar het is wel de hypothese van diegenen die zijn ontslag niet ziekt als het resultaat van een persoonlijk falen, maar van ernstige meningsverschillen binnen de topleiding van de CPSU.

Overigens deelde tijdens de opening van de jaarlijkse zitting van de Sowjet Academie van Wetenschappen op 4 maart j.l. Academie-president Anatoly A mede, dat de ontwikkeling van de wetenschap in de Sowjet-Unie niet zal lijden onder de verbreking van een aantal contacten met het buitenland. Het wetenschappelijk potentieel van de Sowjet-Unie zou volgens hem zeker bij machte zijn alle nationale economische taken te blijven vervullen. Uiteraard publiceerde het persbureau Tass aansluitend wel een veroordeling van de Amerikaanse Academie van Wetenschappen, omdat die uit protest tegen de verbanning van SACHAROV alle contacten verbroken had.

TOENEMENDE IMPORTANTIE DER SATELLIETVERTEGENWOORDIGINGEN

Was de stationering begin 1979 in Nederland van de Sowjetrussische ambassadeur T , die als standplaats Peking voor Den Haag ruilde, een opzienbarende gebeurtenis die ruimschoots publiciteit heeft gekregen omdat hij in de Sowjetrussische partijhiërarchie een zeer belangrijke positie innam, de aflossingen in datzelfde jaar op andere ambassades van Oosteuropese staten zijn eveneens opmerkelijk te noemen. Opmerkelijk, omdat deze aflossingen evenals de Sowjetrussische mede te verklaren zijn uit het grote belang dat men in Oost-Europa hecht aan beïnvloeding van de meningsvorming van het Nederlandse volk en zijn vertegenwoordigers, met name t.a.v. de voor Oost-Europa zo belangrijke discussies en besluiten rond de nucleaire bewapening van de NAVO. Waarschijnlijk zijn daarmee de vragen die de recente diplomatieke aflossingen doen rijzen echter niet volledig beantwoord. Ook een toename van de meer orthodoxe inlichtingendienst-activiteiten wordt door verzwaring van de diplomatieke vertegenwoordigingen mogelijk gemaakt.

Vooraf de mutaties op de Poolse diplomatieke vertegenwoordiging in het afgelopen jaar zijn illustratief voor de hierboven gesignaleerde tendens. Hier heeft een aantal posten een zwaardere bezetting gekregen, die niet gerechtvaardigd wordt door verandering in de factoren die normaliter bepalend zijn voor kwaliteit en kwantiteit van de personeelsbezettingen van ambassade of handelsmissie. Sedert 23 mei 1979 wordt de Poolse ambassadeursfunctie in Nederland bekleed door de diplomaat Alojzy B , die in vergelijking met zijn voorganger O over aanzienlijk meer internationale diplomatieke ervaring beschikt. B bekleedde voor hij naar Nederland kwam de functie van directeur van het Kabinet van de Minister van Buitenlandse Zaken, een functie die over het algemeen de eervolle afronding vormt van een glansrijke diplomatieke carrière.

Dat zijn benoeming in Nederland beschouwd zou moeten worden als een degradatie is niet erg waarschijnlijk, gezien het feit dat B 's eerste wens na zijn aankomst in Nederland, de verwerving van een nieuwe residentie, vrijwel onmiddellijk werd gehonoreerd. Woonde tot voor kort elke Poolse ambassadeur in een alleszins representatief appartement in het ambassadegebouw, B slaagde erin om binnen een paar weken toestemming te krijgen voor de aankoop van een riant pand in Wassenaar waarmee, exclusief de nog noodzakelijk geachte verbouwingen, een bedrag van rond één miljoen gulden gemoed was. Een hoge functionaris van het Poolse ministerie van Buitenlandse Zaken reisde voor de afwikkeling van die transactie naar Nederland.

Deze gang van zaken is temeer opvallend daar Polen zich in een ernstige economische malaise bevindt die de buitenlandse dienst dwingt tot uiterste zuinigheid, vooral met westerse valuta. Echter ook de reeds langer bestaande plannen tot grondige verbouwing der ambassadegebouwen werden met de komst van B gerealiseerd (!). Is dus met de komst van B een zeer prominente Poolse vertegenwoordiger in Nederland gestationeerd, ook andere mutaties betekenden verzwaringen. In twee gevallen werden op de Poolse handelsmissie niet-diplomaten opgevolgd door diplomaten, het opleidingsniveau der nieuwe functionarissen steeg t.o.v. hun voorgangers aanzienlijk. Daarnaast kon op het gebied der inlichtingenactiviteiten, verricht vanuit de officiële vertegenwoordiging, een intensivering worden geconstateerd. Dit geldt mutatis mutandis voor conspiratieve ontmoetingen met agenten. Het Poolse consulaat onderging een kwaliteitsverhoging in die zin, dat buitengewoon ervaren personen betrekkelijke nieuwelingen opvolgden. De onlangs gearriveerde consul M bijvoorbeeld, is een carrière-diplomaat met langdurige internationale ervaring, terwijl ook zijn echtgenote in de ambtenarij haar sporen ruimschoots heeft verdiend.

Een beduidende toename van contact met de media, met Nederlandse politici alsmede met vertegenwoordigers van diverse maatschappelijke belangengroepen is van deze ontwikkeling een direct gevolg.

Analoge ontwikkelingen konden worden geconstateerd bij de Tsjechoslowaakse vertegenwoordiging. Met de komst van ambassadeur K als opvolger van G. kon een scherpe stijging in met name de beïnvloedingsactiviteiten worden geconstateerd, waarbij tevens de verregaande coördinatie van deze activiteiten in Warschaupactverband nog eens duidelijk werd, een coördinatie waarbij de leidende rol van Sowjet-ambassadeur T evident is.

De wijze waarop de Oosteuropese ambassadeurs hier te lande met elkaar verkeren is dan ook een getrouwe afspiegeling van de relatie tussen de landen die zij vertegenwoordigen.

Van landen die - met de Sowjet-Unie voorop - bij internationale ontmoetingen de niet-inmenging in binnenlandse aangelegenheden als leidend beginsel in de onderlinge verhoudingen tussen staten zeggen te hanteren, zijn de intensieve belangstelling voor en zelfs de onversluierde contacten met groeperingen die binnen Nederland in de politieke besluitvorming participeren, al bijna onfatsoenlijk te noemen.

II. ANTI-DEMOCRATISCHE STROMINGEN

DE AFFAIRE AFGHANISTAN EN DE NASLEEP IN DE COMMUNISTISCHE WERELD

De militaire Sowjetinterventie in Afghanistan lijkt een agressievere Sowjetpolitiek in te luiden ten aanzien van de Derde Wereld, vooral in de regio's, waar de westerse landen een machtsvacuum hebben achtergelaten en Moskou mede als gevolg daarvan de risico's van zo'n ingreep aanvaardbaar acht. Met dit eerste, direct militaire optreden buiten de "socialistische gemeenschap" bewijst de Sowjet-Unie dat zij de mondiale krachtsverhoudingen zodanig in haar eigen voordeel gewijzigd acht, dat zij onder oppertuun ervaren omstandigheden nu ook buiten haar onmiddellijke invloedssfeer gewapenderhand durft op te treden ten gunste van haar eigen belangen en veiligheid.

Hoewel de Sowjetleiding zich in de Afghaanse affaire dus wel vooral door machtspolitieke overwegingen zal hebben laten leiden, heeft zij niet nagelaten daaraan een ideologische motivatie mee te geven. Zij beweert immers zich met haar opmars in Afghanistan gekwetst te hebben van haar plicht tot "internationale solidariteit" met een land van de "revolutionaire wereldbeweging" waarin "de revolutionaire verworvenheden door interne en externe contra-revolutionaire acties bedreigd" werden. Deze gewapende "hulpverlening" aan een Derde Wereld-land betekent feitelijk een uitbreiding van de BREZHNEV-doctrine, die immers "socialistische" landen verplicht te hulp te schieten als de "socialistische verworvenheden" in een broederland in gevaar komen. Nodig is dan natuurlijk wel dat er vanuit een dergelijk land om die militaire bijstand gevraagd wordt, maar dat is in de praktijk al gauw op de een of andere manier te ensceneren.

De gebeurtenissen in Afghanistan

Het verzoek om Sowjethulp vanuit Afghanistan kwam na een interne ontwikkeling, die gekenmerkt werd door een drietal gewelddadige communistische machtswisselingen in de hoofdstad Kabul.

De eerste, een militaire putsch, was het directe resultaat van een ingreep door in de Sowjet-Unie opgeleide Afghaanse legerofficieren na onregeligheden die waren ontstaan bij de begrafenis van de leider van de zogenaamde "Parcham" (=vlag)-vleugel van de communistische Democratische Volkspartij van Afghanistan, Aqbar Kl , die op 17 april 1978 was vermoord. Met hulp van de officieren vestigde zich een tiental dagen later een uitgesproken pro-Sowjetbewind in Afghanistan, dat overigens al sinds de jaren '50 onder Sowjetinvloed had gestaan. Vrij spoedig werden de touwtjes in handen genomen door de andere, met de "Parcham" concurrerende "Khalq" (=volk)-groepering binnen de partij die in haar geheel naar schatting trouwens niet meer dan 2000 leden zou tellen.

President en partijleider werd de burgerpoliticus Nur Mohammed TARAKI onder wiens regime ongeveer 5000 Sowjetrussische adviseurs, civiele en militaire, het land binnen kwamen. Een dominante persoonlijkheid binnen de regering-TARAKI was de minister van Buitenlandse Zaken, tevens vice-premier, Hafizollah AMIN, uiteraard ook van "Khalq"-signatuur en mede verantwoordelijk voor de zuiveringen die er al gauw onder de "Parcham"-isten werden aangericht. Een aantal van hen werd opgeborgen op diplomatieke posten in het buitenland. Zo belandde Babrak K. , een prominente representant van de "Parcham" - de vleugel die per traditie het sterkst voor de Sowjet-Unie pleegt te opteren - als ambassadeur in Praag. Wat TARAKI betreft, die sloot op 5 december 1978 een vriendschapsverdrag met de Sowjet-Unie in Moskou.

Om de tweede staatsgreep, die waarmee AMIN medio september 1979 TARAKI ten val bracht en liquideerde, hangt nog altijd een waas van onduidelijkheid. Naar verluidt zon het Kremlin juist op mutaties in Kabul, ten einde een verzoening mogelijk te maken met het zich intussen effectief samenballend Islamitisch verzet. Hafizollah AMIN, die sedert april van dat jaar tevens premier was, had in die opzet eigenlijk het veld moeten ruimen maar zou met de coup zijn tegenstanders (incl. Moskou) een slag voor zijn geweest. Aan de reacties uit de Sowjet-Unie viel niet te merken dat Moskou dit als een tegenvaller zag die slechts van tijdelijke aard mocht zijn. Echter, naar achteraf is gebleken, was het wachten slechts op een mogelijkheid om het "verzuim" weer goed te maken.

Midden december j.l. was het bewind van AMIN als gevolg van de interne onrust dermate onstabiel geworden dat "men" in Kabul aan de Sowjet-Unie een verzoek om militaire bijstand deed uitgaan. Eenheden van het Rode Leger trokken Afghanistan binnen terwille van "het behoud van de Afghaanse revolutie van april 1978" en terwille van de "veiligheid van de Sowjetstaat". De interventie culmineerde op 27 december 1979 in de afzetting en executie van AMIN, de man via wie het Centraal Comité van de Democratische Volkspartij om hulp zou hebben gevraagd. De nieuwe leider, de "Parcham"-ist Babrak KARMAL, die in het zog van de Sowjet-troepen naar zijn land was teruggekeerd, zou later daaromtrent verklaren dat zijn voorganger oorspronkelijk op een Chinees-Amerikaans-Pakistaanse invasie had aangestuurd, echter tijdig door zijn partijgenoten was ontmaskerd als verrader en gedwongen Moskou om troepen te vragen. Troepen, die aan AMIN's eigen regering en leven een einde zouden maken.

Uit de spoedig hierna losbarstende, vaak heftig verontwaardigde reacties uit heel de wereld, dikwijls ook uit communistische kring, moet geconcludeerd worden, dat Moskou de "opportunititeit" van de omstandigheden waarschijnlijk wel wat al te rooskleurig ingeschat had.

Oosteuropese reacties

De trouwste WP-bondgenoten, de DDR, Tsjechoslowakije en Bulgarije, hebben zich gehaast het ingrijpen van de Sowjet-Unie in Afghanistan goed te keuren, al zijn er aanwijzingen dat dit niet altijd con amore is geschied. De procedure bleek doorgaans te bestaan uit een onmiddellijke felicitatie aan het adres van de nieuwe Afghaanse machthebber, KARMAL, aangevuld met een partij-regeringsverklaring ten gunste van het nieuwe bewind en met woorden van lof voor de Sowjet-Unie. Deze erkenning en solidariteitsbetuiging gingen gepaard aan een verwerping van de resolutie in de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, waarin "algehele terugtrekking van de buitenlandse troepen" uit Afghanistan werd geëist. Een en ander werd doorgaans bekroond met een binnenlandse campagne ter ondersteuning van het standpunt van de Sowjet-Unie. Daarbij viel op dat niet alleen de Verenigde Staten en de NAVO en dan vooral president CARTER persoonlijk als de boosdoeners werden aangewezen, maar dat ook de Volksrepubliek China een belangrijk doelwit vormde.

De drie resterende Warschaupact-landen, Hongarije, Polen en Roemenië bleken minder volgzzaam. Hongarije en Polen betuigden verbaal weliswaar hun solidariteit en stemden in de Verenigde Naties ook in het voordeel van de Sowjet-Unie, maar deden dat merkbaar met tegenzin en reserves. Beide landen lijken bovenal te vrezen dat het Sowjet-ingrijpen repercussies zal gaan krijgen voor hun vitale economische betrekkingen met het Westen. Roemenië ging het verst in het demonstreren van een onafhankelijke opstelling; geen solidariteitsbetuiging, geen stem ten gunste van het Sowjetstandpunt in de Verenigde Naties, maar een veroordeling in nauwelijks bedekte termen en de aankondiging van een versterking van de eigen defensie.

De scherpste afwijzingen kwamen van Joegoslavië en Albanië, die beide traditioneel gekant zijn tegen de leiderschapsaspiraties van de Sowjet-Unie. Na de Sowjetinterventie in Afghanistan voelen deze Balkanstaten zich kennelijk te meer in hun veiligheid bedreigd. Een belangrijk punt in de veroordeling van Joegoslavië was de precisering dat het een niet-gebonden land betrof.

Hiermee trachtte het blijkbaar in de Beweging der Niet-Gebonden Landen terrein te heroveren op Cuba, dat zich verplicht zag de Sowjet-interventie goed te praten. Zelf demonstreerde Joegoslavië haar niet-gebonden zijn door zowel op de Sowjet-Unie als op de Verenigde Staten kritiek te leveren. Het samenvallen van de interventie met de ziekte van TITO, lijkt Joegoslavië er overigens toe bewogen te hebben terwille van de eigen veiligheid de Sowjet-Unie niet nodeloos te irriteren met al te krasse uitspraken.

De houding van Joegoslavië en Albanië zal de Sowjet-Unie nauwelijks verrast hebben en is ook min of meer voor kennisgeving aangenomen, die van Roemenië heeft haar echter onmiddellijk tot tegenactie bewogen. Eind januari bracht CPSU-Politburolid en Sowjetminister van Buitenlandse Zaken GROMYKO namelijk onverwacht een bezoek aan Boekarest, dat alleen maar uitgelegd kon worden als een poging Roemenië wat meer in de pas te krijgen. Het communiqué na afloop van het bezoek was voor verschillende uitleg vatbaar en gaf geen uitsluitsel over eventuele concessies van één der partijen. Het ziet er echter naar uit dat Roemenië voet bij stuk heeft gehouden gezien haar weigering kort daarop tijdens een bijeenkomst van parlementariërs uit twaalf communistische landen in Sofia om een verklaring te ondertekenen, waarin solidariteit met het nieuwe Afghaanse bewind werd betuigd. Nu de Sowjet-Unie zich met haar optreden in Afghanistan internationaal danig blijkt te hebben geïsoleerd, mag van haar verwacht worden dat zij de druk op haar bondgenoten zal vergroten om de rijen achter haar te sluiten.

Reacties van de overige regerende CP-en

Niet minder verdeeld waren de standpuntbepalingen van andere niet-Europese regerende CP-en, te weten die van China, Noord-Korea, Mongolië, Vietnam, Laos, Cambodja (zowel de pro-Peking versie van de Rode Khmers als de Hanoi-gezinde lezing van het HENG Samrinbewind), Zuid-Jemen en Cuba.

De meest uitgesproken negatieve reactie viel te beluisteren in China waar men kon stellen immers al jaren voor het "Sowjet-hegemonisme, expansionisme en sociaal-imperialisme" te hebben gewaarschuwd. Moskou had volgens Peking "de ware aard van haar 'natuurlijke bondgenootschap' met de Derde Wereld onthuld" en daarbij dezelfde valse voorwendselen gebruikt als Vietnam een jaar eerder voor de overval op Cambodja.

De kwestie Afghanistan was voor Peking o.a. aanleiding om voor onbepaalde tijd te stoppen met de bilaterale normalisatie-besprekingen met de Sowjet-Unie in Moskou en met het Sino-Vietnamese overleg in de Chinese hoofdstad, die overigens beide tot dusverre geen enkel concreet resultaat hebben opgeleverd.

Zeker zo afwijzend was de reactie, vanuit Peking, van de vorige jaar ten val gebrachte Rode Khmers uit Cambodja. Deze vergeleken de interventie met "Vietnams expansionisme en genocide ten opzichte van Cambodja en Cuba's gewapende tussenkomsten in Afrika en het Midden-Oosten, allemaal onderdelen van de Sowjetpoging om de hele wereld het hegemonisme op te leggen".

Van twee regimes viel op dat zij aarzelden met hun uitspraak, te weten: Noord-Korea en Cuba.

Uiteindelijk wezen de Noordkoreanen het Sowjetoptreden de facto af toen zij op 7 februari tijdens de eerdergenoemde bijeenkomst van parlementariërs in Sofia samen met de Roemenen weigerden de solidariteitsverklaring met het nieuwe bewind in Kabul te ondertekenen.

Al eerder waren de Cubanen, maar dan in tegengestelde richting, door de bocht gegaan. De kritische bezorgdheid die desondanks uit CASTRO's commentaar te destilleren viel was vermoedelijk te herleiden tot een nawee van de gefrustreerde pogingen van Havanna om een VN Veiligheidsraad-zetel te bemachtigen, alsmede tot verlegenheid als gevolg van Cuba's gecompromitteerd pro-Sowjet leiderschap binnen de Beweging der Niet-gebonden Landen.

De reacties van de overigen, Mongolië, Vietnam, Laos, Cambodja (HENG Samrin) en Zuid-Jemen waren stereotiep voor die van de trouwe Sowjet-bondgenoot. Ze getuigden van prompte solidariteit met Moskou en feliciteerden de nieuwe Afghaanse leiders met hun machtsovername.

Blijkens recente berichten gaat Zuidjemens solidariteit zelfs zover dat men - uiteraard op Moskou's instigatie - troepen naar Afghanistan heeft gezonden, waarmede ter assistentie of vervanging van het Rode Leger een eerste aanzet zou zijn gegeven tot internationalisering van de broederlijke hulp die het Rode Leger aan Afghanistan verleent.

Reacties van Westeuropese CP-en

"Afghanistan" dwong ook de Westeuropese CP-en tot een positiekeuze. Even afgezien van enkele opmerkelijke interne meningsverschillen verliep die

positiekeuze grotendeels langs de bekende lijnen, waarbij aan de ene kant de orthodox Sowjet-loyale CP-en het optreden van Moskou goedkeurden terwijl de meer onafhankelijke, c.q. eurocommunistische partijen hun afkeuring uitspraken. Een verrassende doorbraak van dit patroon kwam van de kant van de Franse CP. Na zich de laatste tijd toch al in toenemende mate in pro-Sowjet-richting te hebben ontwikkeld, distantieerde deze partij, die nog wel aan het etiket eurocommunistisch vasthoudt, zich nu volledig van de andere eurocommunistische partijen door de Sowjetingreep te billijken. Ook verrassend, maar in mindere mate omdat deze partij zich meestal op de vlakte houdt, was de goedkeuring door de Finse CP van de Sowjetinterventie.

De volgende CP-en stelden zich achter Moskou's ingreep: de Deense, Finse, Noorse, Luxemburgse, Westduitse, Westberlijnse, Oostenrijkse, Franse, Portugese en Cypriotische CP, plus de APK (een van de twee concurrerende Zweedse CP-en) en de z.g. buitenlandse KKE (een van de twee concurrerende Griekse CP-en). Deze partijen maakten hun standpunt duidelijk door de vanuit Moskou gegeven argumentatie te herhalen en te verdedigen en/of door zich solidair te verklaren met het door Moskou geïnstalleerde bewind van KARMAL.

De CP-en van Italië, Spanje, Engeland, België, de Griekse z.g. binnenlandse en de Zweedse VPK - de eurocommunistische groep minus de Franse CP dus - keurden de inval af. Dat deed ook de Nederlandse CP, die niet tot de euro-CP-en gerekend kan worden, maar die zich bij enkele vorige gelegenheden wel met kritiek op Moskou bij deze partijen aansloot. De Zwitserse CP, die zich ook wel eurocommunistisch opstelt, protesteerde niet zelf maar liet dat over aan het verkiezingsfront waarvan zij deel uitmaakt.

De kritiek van deze partijen is deels gevat in termen van doelmatigheid (de inval was "onverstandig", "problemen van de nationale democratische ontwikkeling zijn niet op te lossen door buitenlands ingrijpen"), deels principieel toegespitst (revolutie "mag" niet worden geëxporteerd, de inval is een "schending van de principes van niet-inmenging"). Net als bij de partijen die zich "pro" uitspraken, zit er ook bij de partijen die Moskou kritiseerden nogal wat variatie in de reactie. De ene partij komt met een bemantelde afwijzing, de andere uit zich scherp en onomwonden.

De scherpste reactie kwam van de Italiaanse CP. Deze noemde de inval het resultaat van "een geperverteerde logica" en een "absoluut af te keuren schending" van het principe van niet-inmenging.

Verder stelde de PCI de Sowjet-aanwezigheid in Afghanistan op één (negatieve) lijn met het Amerikaanse optreden in deze regio. Het optreden van beide supermachten betekent in de PCI-visie een bedreiging van de wereldvrede. Voor de meeste andere partijen zijn de Verenigde Staten de (hoofd) boosdoener.

Ondanks hun meningsverschillen n.a.v. het Sowjet-optreden, vinden de Westeuropese CP-en, zowel zij die zich "pro" als zij die zich "contra" uitspraken, elkaar terug op twee belangrijk praktische punten: alle wijzen zij iedere sanctie die in het Westen tegen de Sowjet-Unie is voorgesteld af en alle propageren zij als remedie tegen de verslechterende internationale betrekkingen juist nu een voortzetting van de détente. Daarmee komen zij allen toch weer op één lijn met Moskou's streven naar een scheiding tussen een "oorlogszuchtig" Amerika en een "realistisch" West-Europa, dat wil doorgaan met de ontspanningspolitiek, zoals de Sowjet-Unie zich die wenst.

AFGHANISTAN EN SACHAROV: HANDICAPS VOOR DE CPN EN DE "VREDESSTRIJD"

Na het grootscheepse offensief in het najaar van 1979 tegen de NAVO-plannen om middellange afstands-raketten te stationeren op Europees grondgebied heeft het door de CPN gedomineerde Samenwerkingsverband Stop de N-bom, Stop de Kernwapenwedloop slechts weinig tijd gehad om zich in alle rust te bezinnen op de behaalde resultaten; resultaten die door de CPN zondermeer werden toegeschreven aan de "breedheid" van de massabeweging. Deze zou er voor gezorgd hebben dat Nederland in de NAVO "voor het eerst in de geschiedenis" een afwijkend standpunt had ingenomen.

Na de Russische inval in het buurland Afghanistan en de verbanning door de Sowjet-autoriteiten van de atoomgeleerde en prominente dissident SACHAROV naar de provinciested Gorki, maar vooral toen de "hysterische reacties" van de Amerikaanse president CARTER "een sfeer van koude-oorlog" begonnen op te roepen, was het voor de Nederlandse communisten duidelijk dat er snel weer nieuwe impulsen moesten worden gegeven aan de "vredestrijd".

De CPN, de stuwende en initiërende kracht achter het Samenwerkingsverband Stop de N-bom - Stop de Kernwapenwedloop, heeft overigens wel enige dagen nodig gehad om een officiële reactie op de gebeurtenissen in Afghanistan te formuleren. In eerste instantie had het dagblad "De Waarheid" zich beperkt tot het zonder commentaar weergeven van de Sowjet-lezing van de problematiek. Pas na een week kwam de partij met een zó zorgvuldig onder woorden gebrachte kritiek, dat nauwelijks van een veroordeling gesproken kon worden. Daar kwam nog bij dat de CPN haar verontwaardiging niet primair op de Russische inval richtte, maar op de Amerikaanse reactie daarop. Het was die reactie, volgens de CPN, die de ontspanning in gevaar bracht en zij vormde voor de partij dan ook de aanleiding om haar activiteiten te gaan richten op het behoud van de ontspanning.

"In antwoord op de vragen van het persbureau Reuter" waagde de partij zich op 3 januari aan een eerste commentaar in haar dagblad: "Buitenlands ingrijpen kan nooit een oplossing zijn voor binnenlandse problemen". Twee dagen later sprak De Waarheid zelfs over "interventie" door de Sowjet-Unie, al werd daar onmiddellijk aan toegevoegd, dat "de huidige koers van CARTER het gevaar oproept van een terugkeer naar situaties zoals die tijdens de koude oorlog bestonden". Het Nederlandse volk werd opgeroepen "zich niet in gevaarlijke crisissituaties in andere delen van de wereld te laten meeslepen". Met deze en dergelijke uitlatingen richtte de CPN zich ook tot de Nederlandse vredesbeweging. De resultaten, die de strijd voor de vrede in ons land had opgeleverd en de "grote kracht en diepgang" ervan zouden onder geen beding mogen worden prijsgegeven, maar juist nú moeten worden uitgebouwd.

In zijn reactie op het Russische optreden ging de CPN-fractievoorzitter in de Tweede Kamer, Marcus BAKKER, het verst. Daar en in een KRO-Brandpunt-uitzending van 8 januari noemde hij het "ingrijpen" van de SU zonder meer een onjuiste reactie. De term "reactie" was in dit verband overigens veelzeggend. BAKKER vond namelijk aan de ene kant, dat men "met legers in een vreemd land de problemen in zo'n land nooit kan oplossen", maar had er anderzijds toch begrip voor dat de SU zo "reageerde" op door Amerika opgevoerde spanningen. Hij zei hierbij met name te denken aan het recente NAVO-besluit om middellange afstandsruketten te stationeren op Europees grondgebied en aan de gebeurtenissen in het Midden-Oosten, "waarin Amerika de hand heeft gehad". Niettemin kan men de reactie van de partij welhaast als een kool-geit-formulering inschatten: net voldoende om door de partners van de CPN in de vredesstrijd als een afkeuring te worden opgevat, doch niet zo ver strekkend, dat de vriendschappelijke relaties met Moskou er door in gevaar behoeften te worden gebracht.

Had de CPN geruime tijd nodig voor de formulering van een reactie op het Russische optreden in Afghanistan, de reactie op het optreden van de Sowjet-autoriteiten tegen de dissident SACHAROV kwam aanmerkelijk sneller. Toch werd ook hier het partijstandpunt weer zodanig verwoord, dat zelfs de geoefende lezer nog wat te denken overhield. Zowel de stellingname van SACHAROV als het optreden er tegen werd afgekeurd. Afkeurenswaardig aan het optreden van de autoriteiten vond De Waarheid, dat "de al jarenlang door SACHAROV verkondigde meningen niet politiek bestreden werden - met argumenten en debat - maar langs de weg van een strafmaatregel".

Uit De Waarheid
dd. 24-1-'80

In hetzelfde commentaar werd twijfel uitgesproken over het onderscheidingsvermogen van de Russische autoriteiten. Men zou "de grens niet weten tussen het uitdragen van afwijkende opvattingen en het plegen van ondermijnende activiteiten". Erger nog: "de handelwijze tegen SACHAROV" zou - indien de wes-

telijke commentaren juist waren, als zou het Russische optreden een reactie zijn op de "hysterische koude-oorlogsverklaringen" van president CARTER - "een zeer slechte dienst bewijzen aan de tegenstanders van een nieuwe koude oorlog en in het algemeen aan de strijders in de kapitalistische landen voor ontspanning en vrede".

De conclusie lijkt ook hier gerechtvaardigd, dat de CPN, in beide gevallen door het Sowjetrussisch gedrag in een wat moeilijke positie geplaatst, in beide gevallen haar standpunt zo genuanceerd mogelijk heeft geformuleerd om de vredesstrijd niet te frustreren en om juist een nieuw motief te kunnen aanreiken om de strijd met hernieuwd élan voort te zetten.

Afghanistan en SACHAROV: "issues" voor CPN-dissidenten

Ondanks het feit, dat de CPN zich dus veel moeite getroostte tot een zo genuanceerd mogelijke stellingname te komen inzake Afghanistan en SACHAROV, óók met het oog op de vredesbeweging, is het haar niet gelukt zelfs binnen de eigen gelederen iedereen volledig tevreden te stemmen. Zo werd op initiatief van een aantal partijgenoten een "anti-koude-oorlogs-oproep" gepubliceerd. (In De Waarheid van 16-2-1980 en in de Volkskrant van 17-2-1980) waarin - inhakend ook op de door de CPN-leiding gedane uitlatingen over Afghanistan en SACHAROV - een wat verder gaande kritiek op deze punten kenbaar gemaakt wordt. Het is overigens niet voor de eerste keer dat de partij te kampen heeft met tegenstribbelende partijgenoten. De CPN worstelt in feite al een jaar of twee met een intern "dissidenten"-probleem.

In een aantal hier bedoelde gevallen waren voornamelijk CPN-ers werkzaam in de zgn. "zachte sector" - en dan met name in de universitaire wereld - bij het verzamelen van handtekeningen en het uitgeven van oproepen gericht tegen bepaalde partij-standpunten in, betrokken. Bij de affaire E. ^{M)} (febr. 1979) bijvoorbeeld ging het indirect om een veroordeling van de CPN-mening over

M) In februari 1979 boden 160 CPN-leden een protestbrief aan bij De Waarheid waarin het op gang brengen van een royementsprocedure tegen het echtpaar E. werd veroordeeld. Deze Groningse partijgenoten waren ertoe overgegaan 50 exemplaren van het zgn. Piller-rapport (de commissie Piller stelde tijdens de Praagse lente een onderzoek in naar politieke processen en rehabilitaties in de periode '46-'68) te publiceren, daarmee kritiek uitend op de houding van de CPN t.a.v. de dissidenten in socialistische landen. De genoemde protestbrief werd overigens niet in de partijkranten opgenomen en het gebeurde werd doodgezwegen. Het echtpaar E. werd echter niet geroyeerd.

Charta '77 en bij de zgn. B -advertentie ^{*)} (okt.1979) namen de CPN-dwarsliggers impliciet afstand van de partijverslaggeving over de dissidenten in de DDR.

In de thans gepubliceerde twaalf zinnen tellende anti-koude-oorlogsoproep gaat het over "de reactie" van CARTER en de wens dat Nederland zich niet moet laten meeslepen "in een nieuwe golf van bewapening". Met name twee zinnen in deze anti-koude-oorlogs-verklaring moeten de CPN-leiders niettemin te denken hebben gegeven.

De eerste zin in de advertentie "geen koude oorlog in Nederland" luidt namelijk: "Het militair ingrijpen van de Sowjet-Unie in Afghanistan en de verbanning van SACHAROV keuren wij onomwonden af".

"Onomwonden afkeuren" lijkt een steek onder water te zijn in de richting van de meer omzichtige positiekeuze van de CPN. De advertentie gaat immers net even verder dan de partijleiding blijkens haar uitspraken eigenlijk wilde. Ook uit de laatste zin van de anti-koude-oorlogsoproep blijkt dergelijke kritiek: "Nederland kan en moet zijn bijdrage leveren aan het terugdraaien van de spiraal van de koude oorlog in het Westen en in het Oosten". Het terugdraaien van de spiraal "aan weerszijden" wekt de indruk als zou die spiraal ook aan beide zijden zijn opgewonden.

Dat is zeker niet de gedachte van de CPN-top, die de "koude-oorlogshetze" duidelijk slechts in één paar schoenen wil schuiven, nl. die van president CARTER.

Opgevallen is intussen, dat ook verschillende niet als dissident bekend staande partijgenoten de oproep mede hebben ondertekend. Er zijn aan-

*) In oktober 1979 werd een protestverklaring tegen de behandeling van de DDR-dissident Rudolf B. - waaronder o.a. tientallen handtekeningen van CPN-ers (veelal dezelfde als bij de "E" [""]) prijkten - aan De Waarheid ter publicatie aangeboden. Deze verklaring, die wel in extenso in drie andere bladen verscheen, werd door De Waarheid slechts in verkorte vorm opgenomen. Daarbij werd uitgelegd, waarom de CPN niet aan zoiets kon meewerken.

In een begeleidend artikel werd uitgelegd waarom de CPN als partij deze protestverklaring niet kon onderschrijven.

wijzingen dat de partijleiding heeft getracht op de - haars ondanks - ontstane situatie in te spelen door een aantal trouwe partijgenoten quasi aan de actie te laten meedoen om zodoende de dwarsliggers de wind uit de zeilen te nemen. Ook het accepteren en plaatsen van de advertentie in De Waarheid moet waarschijnlijk worden gezien als een poging hun optreden te neutraliseren en "absorberen". Daarbij is de partijleiding echter wat al te lichtvaardig voorbij gegaan aan het feit, dat de oproep met name voor een aantal "oude gestaalde kaders" een onverteerbare zaak was.

Fré M , een gefrustreerde gardist

Eén van deze "oude gestaalde kaders", een gardist uit het tijdperk-De GROOT, die tegenover de partijleiding duidelijk zijn ongenoegen uitte over het z.i. slappe partijoptreden tegen de dwarsliggers, was de bekende CPN-stakingsleider Fré M . M is er trouwens steeds voorstander van geweest de dissidenten in de partij hard aan te pakken. Hij moet de nieuwe actie van deze opposanten in zijn eigen district (Groningen) als een steek in de rug hebben opgevat op een moment, waarop hij zich volledig inzette voor "eenheid van actie" tegen het terugbrengen van het aantal arbeidsplaatsen bij de Philips- en AKZO-vestigingen, tegen het stopzetten van de regeringssteun aan het kartonbedrijf Okto te Winschoten en tegen de looningreep van de regering. Vooral de eensgezindheid van zijn eigen partijgenoten was daartoe onontbeerlijk. Daar zijn naam vooral in de regio Groningen nog steeds geassocieerd wordt met de CPN-stakingsacties in de strokarton- en aardappelmeelindustrie van 1968 en daar sedertdien alleen al zijn komst naar een bedrijf waar arbeids-onrust heerst betekenisvol is, bezet hij hier voor de partij een sleutelfunctie.

III. MINDERHEDEN - ACTIVISME - TERRORISME

LOSON

Gezien de recente ontwikkelingen in Suriname en de daarmee samenhangende intensivering van activiteiten van Surinaamse organisaties in Nederland lijkt het zinvol in dit kwartaaloverzicht aandacht te besteden aan een marxistisch/leninistische organisatie van Surinamers in ons land.

Vooropgesteld zij dat het gaat om een organisatie met een beperkt aantal aanhangers, waarvan eerder tientallen dan honderdtallen ook werkelijk actief zijn. Ook de gelijkgerichte organisatie in Suriname is marginaal.

De betekenis van marxistisch-leninistische organisaties is echter niet primair aan populariteit of electoraal potentieel af te meten. Doelstelling organisatorisch vermogen en buitenlandse verbindingen zijn wat dat betreft meer relevant.

In het onderwerpelijke geval zijn er met name op deze punten wel indicaties dat de organisatie de aandacht van de Dienst verdient.

Ontstaansgeschiedenis

Medio 1972 ontstond bij verschillende progressieve Surinaamse Organisaties in Nederland de behoefte om tot een eenheid in politiek denken en handelen te komen. Op initiatief van de afdeling Wageningen van de "Surinaamse Studenten Vereniging" (SSV) kwam op 19 november 1972 een zevental organisaties bijeen.

Dit zevental besloot om een coördinerend lichaam in het leven te roepen: "Het Landelijk Overleg-Organ van Surinaamse Organisaties in Nederland" (LOSON). Doel van de nieuwe organisatie was het uitdragen van gemeenschappelijke standpunten en het coördineren van acties op landelijk niveau. Tijdens de stakingsgolf in Suriname (febr. 1973) trad het LOSON voor het eerst naar buiten. Solidariteitsverklaringen werden uitgegeven, een steunfonds werd opgericht en er werd actief propaganda gevoerd voor de politieke en materiële ondersteuning van de vakbondsacties in Suriname.

Op 31 maart 1973 werd door het LOSON op een congres besloten dat men de eenheid zou vergroten door de afzonderlijke organisaties op te heffen en op te gaan in een nieuwe, landelijke organisatie. De naam LOSON werd gehandhaafd. Men besloot om een zesmaal per jaar verschijnend blad uit te geven met de naam "Wrokoman" (arbeider). Hierin konden de doelstellingen van het LOSON worden uitgedragen.

Op het congres werd gesteld dat de taak van de Surinaamse organisaties h.t.l. was: het politiek werk van de marxistisch/leninistische organisaties in Suriname op alle mogelijke manieren te ondersteunen.

Het LOSON voelde zich steeds meer verbonden met het MLCS^{m)}, dat later, als gevolg van successen in de stakingsperiode werd omgezet in de "Kommunistische Partij Suriname-marxistisch/leninistisch" (KPS-ml). De politieke lijn van deze partij was gericht op het Chinees communisme.

Tot eind 1978 beschouwde het LOSON zich als de Nederlandse afdeling van de KPS-ml. Eind 1978 werd deze relatie verbroken omdat men het de KPS-ml kwalijk nam dat deze samen met enkele andere partijen aan de verkiezingen in 1977 had deelgenomen onder de naam "Democratisch Volks Front". Ook zou het DVF (lees: KPS-ml) geld voor projecten, die door het LOSON werden gefinancierd ten eigen bate hebben gebruikt. Nadat een aantal leden een motie van wantrouwen had ingediend, trad het bestuur van het LOSON af. De nieuwgekozen voorzitter maakte onmiddellijk bekend dat men met het DVF brak. Het kader van het LOSON viel uiteen. De politieke band met Suriname werd hierdoor tijdelijk verbroken.

In deze periode besloot in Suriname een aantal ontevreden KPS-ml-leden de partij te verlaten. In februari 1979 vormden deze de Revolutionaire Bevrijdingsbeweging (RBB) o.l.v. Bram E . El kwam naar Nederland om hier te trachten een achterban te verkrijgen. De LOSON-leden reageerden erg positief en men kwam overeen dat het LOSON de RBB financieel en materieel zou gaan steunen.

De RBB, die in Suriname is georganiseerd in verschillende "cellen", gaf hiermede tevens een impuls voor een nieuwe structuur van het LOSON. Ook hier wil men in de toekomst overgaan tot cellenvorming. Reden hiervoor is, dat men, in verband met toekomstige activiteiten voorziet dat men gemakkelijk zal moeten kunnen onderduiken.

Activiteiten

Het LOSON markeerde haar samenwerkingsverband met de RBB door in juni 1979 een gezamenlijke demonstratie te organiseren tegen de Billiton Maatschappij te Arnhem. Door middel van deze demonstratie/solidariteitsactie

m) MLCS = Marxistisch Leninistisch Centrum Suriname

Proletariers van alle landen en onderdrukte volkeren, verenigt U

WOKRO

DUBBEL NUMMER

16 pagina's
eerste jaargang nummer 1
maandblad augustus 1979

minstens

25 ct

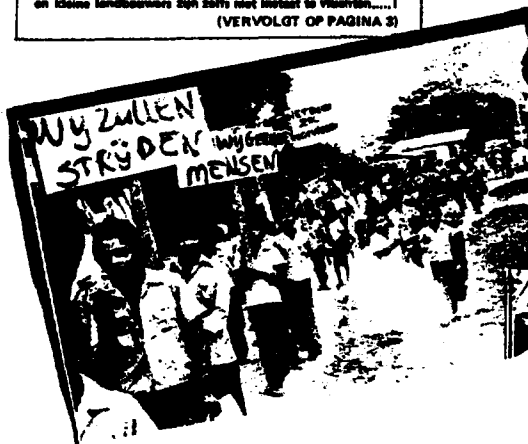
We gaan niet weg Daarom hebben we RBB opgericht

leiden gaat weg.....Ambtenaren, intellectuelen, landbouwers, kunstenaars, studenten, huisvuurman, ondernemers, geschiedde arbeiders.....

Niets loopt goed in ons land, alleen maar problemen: prijzen stijgen, geen huizen, slechte opvoeding, geen garanties, geen import-stop.....Geen beleid, maar wanbeleid. Veel mensen weten niet uit hun problemen te komen en proberen te vluchten naar deze problemen. Ze gaan naar Nederland.....Veel mensen ze niet hoe ze daar zullen leven, maar ze doen die sprong. Ze weten ook niet hoe het zal zijn over enkele jaren in Nederland. Dat intruseert de mensen weinig. In ieder geval zijn ze ver van het vernietigde en gepolterde Suriname, waarvan ze eigenlijk veel houden.

Toch zijn er een heel veel mensen die niet weg kunnen. Al willen ze. Dat zijn de kleine arbeiders, die niets bezitten. Al en toe kan wel een familie lid een ticket vanuit Nederland sturen voor een emigratie. Maar de overgrote groep arbeiders en kleine landbouwers zijn zelfs niet in staat te vluchten.....!

(VERVOLGT OP PAGINA 2)

probeerde men de aandacht te vestigen op slechte werk- en leefomstandigheden van de arbeiders en bewoners in de directe omgeving van een Billiton vestiging te Suriname. De demonstratie werd op film vastgelegd met de bedoeling deze later in Suriname te gaan vertonen. Zo probeert men de onderlinge band tussen de Surinamers in Suriname en Nederland te versterken.

Verder participeerde het LOSON in diverse demonstraties samen met andere organisaties: tegen het woningbeleid in de Haagse Transvaalbuurt, tegen de Meerjarennota, tegen herlevend fascisme etc.

In verband met de ontwikkelingen betreffende de onderofficieren van de Surinaamse Krijgsmacht, werd op 19 februari 1980 een protestactie georganiseerd voor de Surinaamse Ambassade te 's-Gravenhage. Men protesteerde tegen de "ondemocratische houding van de Surinaamse regering ten aanzien van de Surinaamse Krijgsmacht (SKM)". Bij deze demonstratie waren tevens sprekers aanwezig voor de "Witte-BVD" en de VVDM.

Voorts werden verscheidene solidariteitsverklaringen uitgegeven met het streven van de sergeanten naar een onderofficieren-vakbond in de SKM.

In LOSON-kring begint men zich thans steeds meer te beschouwen als "bevrijdingsbeweging". Met name de LOSON-afdeling Utrecht, stelt de LOSON-activiteiten op één lijn met de activiteiten van de RBB in Suriname. De RBB zou hiertoe o.m. contacten hebben gelegd met Cuba en met de Sandinisten in Nicaragua. Er is beweerd dat Bram E. kan rekenen op steun uit deze hoek. In welke vorm en mate deze steun zou worden gegeven is echter (nog) niet bekend geworden.

De band tussen het LOSON en de RBB blijkt voorts uit het feit dat door het LOSON naast het eerder vermelde blad "Wrokoman", eveneens de nogal op-ruiende uitgave "Mokro" van de RBB wordt verspreid.

ANTI - MILITARISME

"De burgerlijke strijders voor de ontwapening willen het militarisme overwinnen, maar ze laten het kapitalisme ongeroerd. Welk een onmogelijke onderneming!"

De bolsjewiki willen het kapitalisme overwinnen, maar ze laten het militarisme ongeroerd. Welk een onmogelijke onderneming!"

Albert de J.

In toenemende mate blijkt dat deze uitspraak van de anarchist De J door verschillende anti-militaristische groeperingen ter harte wordt genomen.

Duidelijk waarneembaar is in hun streven naar een andere samenleving de koppeling van strijd tegen het militarisme aan strijd tegen het kapitalisme.

In de navolgende beschouwing zal onder anti-militarisme worden verstaan zowel de agitatie tegen de krijgsmacht als zodanig, als de agitatie tegen de opvoering van de bewapening en de z.g. "vermilitarisering" van de maatschappij.

De betrokken groeperingen menen namelijk in de maatschappij toenemende militaire tendenzen als ook een toenemende "repressie" te kunnen constateren. Hierdoor zou volgens hen onvrede zijn ontstaan met het huidige gezag, met de gezagsverhoudingen en met de wijze waarop deze in stand worden gehouden.

Ter illustratie van de door hen geconstateerde toeneming van de "repressie", verwijzen zij ondermeer naar de anti-kraakwetten en naar het internationale verdrag ter bestrijding van het terrorisme met de daaruit vloeiende grotere bevoegdheden voor het politieel- en justitieel apparaat.

De stromingen die actief zijn op het anti-militaristische terrein zijn:

- de Vredesgroeperingen;
- de Trotskisten;
- Autonomen.

Voor Nederland kunnen, ook al i.v.m. de taakstelling van de Dienst in dit kader worden genoemd: de "Witte" BVD, de IKB, Onkruid (en aanverwante groeperingen), de VD en tenslotte ook het ANJV.

Om meer ondersteuning te krijgen in hun streven en deze tevens te verbreden, maken vooral de eerste twee genoemde organisaties dankbaar gebruik van de Vereniging van Dienstplichtige Militairen (VVDM). De VVDM is doelwit van infiltraties met het oogmerk het beleid binnen deze soldatenbond te beïnvloeden. Deze inmenging en vermenging van diverse belangen heeft er toe geleid dat de VVDM niet alleen een sterker politiek karakter vertoont, maar zich ook radicaler is gaan opstellen.

De ontwikkeling binnen de Europese soldatenbeweging om te komen tot een internationale belangenvertegenwoordiging voor de dienstplichtigen onder de noemer European Conference of Conscripts Organization (ECCO) heeft de aandacht van die organisaties voor de VVDM nog doen toenemen.

De "Witte" BVD (Bond voor dienstplichtigen)

Deze revolutionaire soldatenbeweging beoogt de krijgsmacht ongeschikt te maken "als instrument tot handhaving van het kapitalistische systeem" d.m.v. ondermijning van binnenuit via het aankweken van een anti-kapitalistische visie bij de soldaten. Zij streeft naar de vestiging van een socialistische staat die alleen gerealiseerd kan worden via de klassenstrijd waarbij het leger het proletariaat moet ondersteunen.

De BVD beleefde een hoogtepunt bij het anti-NAVO'74 Congres (te Amsterdam) maar geraakte daarna steeds meer in een impasse. Reden hiervan is de zuigkracht van andere organisaties die zich meer toespitsen op de verbetering van de leefsituatie/leefomstandigheden. Zo zijn er ex-BVD-leden die zich nu m.n. toelagen op de "socialistische" strijd in wijkcentra. Mede dankzij de activiteit van verschillende vrouwen was de BVD in de beginperiode ('70-'74) zeer actief, vooral Willy R. (nu lid van de IKB) heeft daartoe belangrijk bijgedragen. Sinds echter de feministen zich hebben georganiseerd en ernaar streven zelf een bijdrage aan de verbetering van deze maatschappij te leveren heeft de BVD, voor wat de vrouwelijke aanhang betreft, een duidelijke aderlating ondergaan.

Ook de verburgelijking van de VVDM en de actie-moeheid onder de jeugd hebben de BVD verzwakt. De bond beperkt zich daarom hoofdzakelijk tot acties ter consolidering van de verworven rechten van de soldaten; daarnaast streeft ze (via penetratie) naar een linkervleugelpositie binnen de VVDM. De praktijk toonde echter aan dat de BVD de VVDM achterna liep. Duidelijk voorbeeld is daarbij de wijze van ondersteuning bij de VVDM-strijd m.b.t. de Inhouding Huisvesting en Voeding (IHV). Recentelijk hebben bemoeienissen

van de trotskisten (IKB) binnen de BVD tot een opleving geleid. Een opleving die zich manifesteert in de door de BVD gefinstigeerde oprichting van verscheidene ondersteuningscomité's in de strijd voor de Vrijheid van Meningsuiting binnen de krijgsmacht.

De Trotskisten (Internationale Kommunisten Bond - IKB)

De trotskisten streven naar het socialisme via de (permanente) revolutie door het proletariaat, waarbij de trotskisten de voorhoede-rol spelen. Dit streven is geënt op de onverzoenlijke beginselen van het revolutionaire marxisme.

Reeds geruime tijd trachten deze aanhangers van de 4e Internationale (behorend tot de tendens Verenigd Secretariaat) hun anti-militaristische activiteiten op internationaal niveau te coördineren. De nationale secties van deze 4e Internationale beschikken daartoe over de z.g. Army-Groups.

Tijdens de anti-militaristische conferentie van 5 maart 1977 te Utrecht werd nogmaals beklemtoond dat de IKB-leden in militaire dienst niet alleen lid moeten worden van de BVD maar ook lid moeten worden van de VVDM en dat die leden, die dus effectief in het leger zitten geen andere werkzaamheden verrichten voor de IKB dan die welke betrekking hebben op het revolutionaire anti-militarisme.

Hoezeer de IKB zich binnen de BVD heeft genesteld mag blijken uit de 7-man sterke BVD-vertegenwoordiging bij de ECCO-II: hiervan waren vier man, onder wie de woordvoerder, lid van de IKB. Het Politiek Comité (PolKom), het leidinggevend orgaan van de BVD tussen twee landelijke soldatenvergaderingen dat nu uit zeven man bestaat, herbergt drie IKB-leden.

De IKB, die door middel van de intrede-politiek zich op het proletariaat oriënteert, streeft naar de aansluiting van de VVDM bij de FNV.

De Vereniging Dienstweigeraars

Deze belangenbehartigingsorganisatie van dienstweigeraars streeft nog steeds naar een verbetering van voorwaarden voor de vervangende dienst. Hoofdonderdelen van het totale eisenpakket vormen de meer passende werkkring, waarbij hoofdzakelijk gedacht wordt aan tewerkstelling in ideële instellingen, en de gelijkstelling van de duur van de vervangende dienst met die van de dienstplicht.

Om meer kracht aan deze eisen bij te zetten is op 20 februari 1979 een stakingsdag georganiseerd en op 26 september 1979 een landelijke actiedag.

War Resisters' International (waarvan VD de Nederlandse afdeling vertegenwoordigt) organiseerde op 2 augustus 1979 in Brunssum de 4e internationale vredesmars.

Via geweldloze acties zetten een 300-tal deelnemers de eisen, ontbinding van de NATO en het Warschau-pact, eenzijdige ontwapening in alle landen en een omschakeling van de militaire productie naar de civiele productie (z.g. reconversie) kracht bij.

De VD heeft haar anti-militaristische strategie inmiddels uitgebreid. Nieuw fenomeen binnen deze strategie is het z.g. "werkweigeren", dit is het weigeren van de "extra diensttijd" door de erkende dienstweigeraars.

"Onkruid"

Deze beweging van anti-militaristen noemt zichzelf "anti-parlementarisch" en richt haar agitatie tegen de krijgsmacht, de bewapenings(wedloop) en de "vermilitarisering" van de maatschappij. Onkruid mag beschouwd worden als een der exponenten van ontevreden groeperingen in onze samenleving die het niet eens zijn met het huidige gezag, de gezagsverhoudingen en de wijze waarop deze in stand worden gehouden.

Door de diversiteit van haar acties heeft Onkruid zich niet alleen verzekerd van steun van regionaal gebonden anti-militaristische groeperingen maar ook van steun van actiegroepen die zich keren tegen het beleid op gebieden zoals kernenergie, emancipatie, cultuur en huisvesting.

De vaak nogal spontaan opbloeiende acties van deze anarchistisch getinte groep dragen in toenemende mate een provocerend karakter. Men streeft ernaar "de machthebbers te dwingen hun ware gewelddadige gezicht te laten zien". De radicalisering binnen de groep werd onlangs verwoord door één van de Onkruid-activisten: "Wij pakken het hard aan, anders dringt het toch niet tot de mensen door. Wij stappen bewust buiten het wettelijke kader. De tol daarvoor betalen wij graag."

Niet alleen kan geconstateerd worden dat de vaste aanhang van Onkruid snel groeit, ook moet worden vastgesteld dat de met veel publiciteit omgeven acties van de groep aantrekkingskracht uitoefenen op activisten uit andere "milieu's", hetgeen tot een verdere verharding van de acties kan leiden.

Hoewel de anti-militaristen in het algemeen een dienstplichtleger even verwerpelijk vinden als een beroepsleger, zijn zij (zolang er een krijgsmacht bestaat) voor de handhaving van de dienstplicht.

Door de invoering van een beroepsleger alleen, zou de controlerende invloed van het volk op het leger via de VVDM, BVD en VD wegvallen. Zij achten het gevaar van het ontstaan van een autonome repressieve militaire macht dan niet ondenkbaar.

ANJV

Een andere vorm van "anti-militarisme" waarbij vrijwel uitsluitend aan de opvoering van de bewapening aandacht wordt besteed, is die van de CPN-jongeren-organisatie, het ANJV.

Het ANJV heeft evenals de IKB en de BVD hiervoor de VVDM als werkterrein gekozen. Uit haar strijd voor "vrede en veiligheid" verklaart de CPN haar belangenbehartiging binnen de VVDM middels het ANJV.

Het verzet tegen het opvoeren en/of moderniseren van de bewapening heeft een sterke impuls gekregen door de "Anti-Neutronenbom"-campagne en de campagne "Stop de Kernwapenwedloop". Binnen de VVDM mag dit verzet vooral worden toegeschreven aan de aanwezigheid van leden van de CPN-jongeren-organisatie, die in de soldatenvakbond een bestuursfunctie bekleden.

Bij haar (indirecte) inmenging in het VVDM-beleid waakt de CPN wel angstvallig voor acties gericht tegen de krijgsmacht als zodanig. Hiermede wil ze vermijden het verwijt te krijgen de krijgsmacht te ondermijnen.

Werkend binnen massabewegingen tracht de CPN traditioneel deze op versluierde wijze te beïnvloeden. In overeenstemming met deze werkwijze is het streven van de partij naar aansluiting van de VVDM bij de FNV.

Conclusie

Ondanks het feit dat er binnen het spectrum van de organisaties en groeperingen die zich als anti-militaristisch manifesteren duidelijke verschillen in opvattingen en oogmerken bestaan, kan er niet van worden uitgegaan dat verdeeldheid en concurrentiestrijd er voor zullen zorgen dat het anti-militarisme een verschijnsel zal blijven van slechts perifere betekenis.

Anti-militaristische groepen spelen in toenemende mate in op ontwikkelingen in de maatschappij, die in andere kringen onvrede opwekken. Er wordt ingehaakt op verzet tegen het huisvestingsbeleid, op bezorgdheid over de toepassing van de kernenergie, op acties voor milieubehoud etc. Zo wordt bewust gezocht naar een voedingsbodem voor activistische kruisbestuiving.

De mogelijkheden voor het anti-militarisme om naar voorbeeld van de "democratiseringsgolf" in de jaren zestig uit te groeien tot een meer algemeen verzet tegen de huidige rechtsorde, worden bepaald door de vruchtbaarheid van die voedingsbodem, en dus - in negatieve zin - door de oplossing van maatschappelijke knelpunten, die met het anti-militarisme ogenschijnlijk niets te maken hebben.

MOLUKKERS: RECENTE ONTWIKKELINGEN

De ontwikkelingen in de Molukse samenleving in ons land worden sinds eind vorig jaar beheerst door de dialoog tussen Indonesië en Molukkers. Exponenten van deze ontwikkeling zijn de Indonesische uitnodigingen aan dominee S. METIARY en aan een groep Molukse jongeren om een bezoek te brengen aan de Molukken.

Hoewel de discussie over deze aangelegenheid nog niet is afgerond, is wel naar voren gekomen dat er op verschillende niveaus in de Molukse samenleving de nodige argwaan en scepsis heerst.

Daarnaast hebben begin dit jaar in het noorden van het land enkele geruchten gecirculeerd over nieuwe Molukse gewelddadige acties. Vooral nog kon de berichtgeving hierover laag worden geëvalueerd.

Dialoog tussen Indonesië en Molukkers

Op politiek terrein heeft Indonesië stappen ondernomen om de betrekkingen met de Molukse samenleving in ons land te verbeteren. Krachtige pogingen van functionarissen van de Indonesische Ambassade om de RMS-leiding én vooraanstaande Molukse jongeren in een dialoog te betrekken, hebben geresulteerd in een uitnodiging aan dominee METIARY en aan een dertigtal Molukse jongeren om een bezoek te brengen aan de Molukken. Op deze wijze, zo is de bedoeling, zal men zich ter plaatse van de politieke situatie op de hoogte kunnen stellen.

Het bekend worden van deze Indonesische plannen heeft de gemoederen in de Molukse samenleving danig in beroering gebracht. Binnen het hoofdbestuur van de Badan Persatuan heeft dominee METIARY forse kritiek moeten incasseren wegens zijn bereidheid de Indonesische uitnodiging aan te nemen. Met moeite heeft hij het hoofdbestuur van de Badan Persatuan weten te beletten het onaanvaardbaar over de Indonesische uitnodiging uit te spreken.

Ook van militante zijde is scherp gereageerd op het Indonesische initiatief. Woordvoerders van organisaties als het Revolutionair Volksfront "GOHEBA" en Pemuda Masjarakat hebben felle kritiek geleverd op de Indonesische plannen. Het wordt in dit verband niet voor onmogelijk gehouden dat het misnoegen van de radicale jongeren over de koerswending van hun leiders tot nieuwe gewelddadigheden zal leiden.

Overigens wordt er op gewezen dat er nog geen zekerheid bestaat of de Indonesische regering de oriëntatiereizen zal goedkeuren. Wel is duidelijk geworden dat de oriëntatiereizen niet in de onmiddellijke toekomst zullen plaatsvinden. Onlangs heeft dominee METIARY zelfs laten doorschemeren het doorgaan van zijn reis naar Indonesië afhankelijk te stellen van de goedkeuring van de achterban.

De Molukse jongeren.

In de afgelopen periode hebben de Molukse jongeren zich nauwelijks gemanifesteerd. Deze matheid kan voor een belangrijk deel worden toegeschreven aan de te weinig op de voorgrond tredende ontwikkelingen in de Molukse samenleving.

De meest opvallende activiteit is een (vergeefse) poging geweest van GOHEBA-afdeling Assen om met politiek actieve Molukse jongeren uit Bovensmilde betrekkingen aan te knopen.

Molukse jongeren uit Assen en Bovensmilde hebben meer dan voorheen belangstelling getoond voor de Molukse gedetineerden. Dit viel op te maken uit het toenemend aantal bezoeken aan verschillende gevangenissen. In dit verband worden met enige bezorgdheid de activiteiten van radicale Molukkers uit Assen en Bovensmilde gevolgd.

Deze argwaan is ingegeven door het feit dat na het vrijkomen van de Molukse bezetters van het Indonesische Consulaat eind vorig jaar, de drang naar vrijheid bij de groep langgestrafte Molukkers is toegenomen. Illustratief voor de stemming onder deze groep is dat men na het bekend worden van de abdicatie van de Koningin, direct heeft onderzocht in hoeverre men in aanmerking komt voor strafvermindering. In het licht van deze wetenschap wordt het niet voor onmogelijk gehouden dat contacten tussen bezoekers en de groep langgestraften vooral bedoeld zijn om voorbereidingen te treffen voor een ontsnapping.

De Molukker O. S

In de afgelopen maanden heeft de Molukker O. S. vergeefs geprobeerd een nieuwe organisatie op te richten waarmee hij de invloed van ir. MANUSAMA wil terugdringen. Voor dit doel heeft hij zich gewend tot de ontevreden aanhangers in de Partai Revolutionair "Siwa Lima" (voorheen de Tamaelagroepering) en de MANUSAMA-gezinde organisatie "Staf Missi Militer".

Nadat deze groeperingen niet op de voorstellen van S/ waren ingegaan, heeft hij zich gewend tot de Keieze Molukkers. Naar het zich laat aanzien zullen ook de Keiezen niet op zijn ideeën ingaan. De voornaamste oorzaak hiervan is dat de Keiezen in ons land zich over het algemeen van het RMS-ideaal hebben gedistancieerd. Daarnaast spelen historische tegenstellingen tussen Keiezen en Molukkers uit Ambon en Ceram een rol.